

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI**

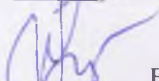
**QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIK
FANINING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 200000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi: 230 000 - Tillar
Ta’lim yo’nalishi: 70230104 – Adabiyotshunoslik (sharq tillari bo’yicha)

Toshkent–2025

Sharq xalqlari tillari va adabiyoti instituti direktori: Mirzaxmedova X.V.

Arabshunoslik oliy maktabi boshlig'i: Britakov I.Yu.

ARM boshlig'i Yuldasheva M.M.

Fan/modul kodi QA1104		O'quv yili 2025/2026	Semestr 1	ECTS — Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Qiyosiy adabiyotshunoslik	48	72	120	
2.	<p style="text-align: center;">I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanning maqsadi: magistrantlarda qiyosiy adabiyotshunoslik masalalari bo'yicha bilimlarini kengaytiradi, mazkur fanning tarixi, zamonaviy komparativistika (mahalliy va xorij) ning metodlari va metodikalari, milliy adabiyotlarning o'zaro harakatlarining muhim xususiyatlari (sharq xalqlari va jahon) bilan tanishtiradi.</p> <p>Ushbu maqsadga erishish uchun fan magistrnlarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, adabiy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.</p> <p>Fanning vazifasi: magistrantlarga o'rganilayotgan mamlakat adabiyoti poetikasi, adabiyot nazariyasi fanlarida o'rganilayotgan milliy badiiy adabiyotning o'ziga xos xususiyatlari, uning rivojlanish qonuniyatlari va xarakteri, metodlari, janrlar, poetikani tashkil qiladigan asarning badiiy tili, uslubi, turli badiiy – tasviriy va ifodaviy vositalari to'g'risida bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish.</p> <p>Xorij tajribasiga muvofiqiligi:</p> <p>Mazkur fan dasturi xalqaro tan olingan reytinglarda birinchi top 300 talik ro'yxatga kiruvchi Qatar University (QS 121, THE 220) xorijiy tajribasini inobatga olgan holda takomillashtirildi.</p> <p>https://www.qu.edu.qa/siteimages/static_file/qu/colleges/cas/documents/studyplan/D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%B7%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D9%8A%D8%A9.pdf</p> <p style="text-align: center;">II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p style="text-align: center;">III.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-mavzu. Komparativistikaning taraqqiyot bosqichlari</p> <p>Adabiyotshunoslikda qiyosiy-tarixiy metod va uning asoschilari (T.Benfey, N.Veselovskiy, M.Jirmunskiy, N.Konrad). Komparativistika yo'nalishi va rivojlanishi. الأدب الأجنبي والمقارنة Xorijiy adabiyot va qiyosiy adabiyotshunoslik.</p> <p>2-mavzu. Adabiyotshunoslikda "Jahon adabiyoti" konsepsiyasi</p> <p>Jahon adabiyoti tushunchasi. Jahon adabiyoti termining asoschisi. Jahon</p>				

adabiyotining rivoji. Adabiyotlarning universallasuvi.

3-mavzu. Zamonaviy komparativistikaning asosiy tushunchalari va terminlari

Adabiyot va jamiyat, struktura va kommunikatsiyalar, qiyosiy adabiyotshunoslik, klassitsizm, Weltliteratur. المقارنة والأدب الأجنبية Xorijiy adabiyot va qiyosiy adabiyotshunoslik.

4-mavzu. O‘zaro adabiy aloqalar va shakllari

Adabiy aloqa. Adabiy aloqa turlari. Adabiy aloqa shakllari.

5-mavzu. Adabiy aloqa turlari. Kontakt aloqa tipologiyasi

Kontakt aloqa. Tashqi aloqa. Ichki aloqa.

6-mavzu. Kontakt aloqa shakllari

Tashqi aloqa. Ichki aloqa.

7-mavzu. Tashqi aloqala

Genetik qardoshlik, genetik qiyoslash, tipologik o‘xshashliklar, Ma‘rifatchilik adabiyoti, ratsionalistik konsepsiya.

8- mavzu. Ichki aloqalar

Tarjima va uning ahamiyati. Tarjimalarni qabul qilayotgan milliy adabiyot. Ichki aloqalarning xususiyatlari.

9-mavzu. Tarjima kontakt aloqa shakli

Tarjima amaliyoti va nazariyasi. Tarjima qonuniyatlari. Tarjima nazariyasi, ichki harorat va badiiy xususiyatlar, genetik aloqalar.

10-mavzu. San’at turlarining vositachilik funksiyasi

San’at turlari va ularning xususiyatlari. Adabiyotning xususiyatlari. Adabiyot so‘z san’ati.

11-mavzu. Tipologik o‘xshashliklar

Genetik-kontakt aloqa, “Qiyosiy hayotnomalar”, Ijtimoiy - tipologik o‘xshashliklar, Adabiy – tipologik o‘xshashliklar, Psixologik-tipologik o‘xshashliklar.

12-mavzu. Qiyosiy tahlil masalalari

Qiyoslashning muvofiqligi. Tahlilning izchilligi. Adabiyotlararo jarayonni davriylashtirish masalalari. Qabul qiluvchi va qabul qilinuvchi xodisasi. Yangi kontekstda vazifaning o‘zgarishi. مناهج النقد الأدبي الحديث Zamonaviy adabiy tanqidchilikning metodlari

III. AMALIY MASHG‘ULOTLAR BO‘YICHA KO‘RSATMA VA TAVSIYALAR

Amaliy mashg‘ulotlarda magistrantlar “Qiyosiy adabiyotshunoslik” fanidan ma’ruza darslarida olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash bilan birga, amaliy mashg‘ulotlar mavzulari bo‘yicha tayyorgarlik ko‘rish jarayonida qo‘shimcha adabiyotlar va tarixiy manbalar bilan tanishish orqali qo‘shimcha bilim va xulosalar chiqarish ko‘nikmalarini shakllantirishdan iborat. Natijada ularning bilim doiralari ilmiy jihatdan asoslangan holda kengayadi.

“Qiyosiy adabiyotshunoslik” fani bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlarga tavsiya etiladigan mavzular:

- 1-mavzu: A.N.Veselovskiy. Poeziyaning ta’rifi. نظريات الأدب Adabiyot nazariyasi
- 2-mavzu: A.N.Veselovskiy. “Tarixiy poetika” muqaddimasidan.
- 3-mavzu: V.M.Jirmunskiy. Sharq va G‘arbning adabiy munosabatlari qiyosiy adabiyotshunoslikning muammosi sifatida.
- 4-mavzu: V. M.Jirmunskiy. Adabiy oqimlar xalqaro hodisa sifatida.
- 5-mavzu: V. M.Jirmunskiy. Adabiy oqimlar xalqaro hodisa sifatida.
- 6-mavzu: V. M.Jirmunskiy. Alpomish haqidagi epik doston va Gomerning “Odisseya”si.
- 7-mavzu: T.Belova. V.Nabokov va E. Xeminguey (petika va dunyoni his etish xususiyatlari).
- 8-mavzu: F.Sulaymonova. Ibn Sino va Dante.
- 9-mavzu: N.Karimov. Tarjima san’ati va jahon adabiyoti. تحليل النص والخطاب Matn va nutq tahlili.
- 10-mavzu: A.Sabriddinov. Oybek va Uolt Uitmen.
- 11-mavzu: Suvon Meli. Dante va Navoiy: Yuksak fazolarda uchrashuv.
- 12-mavzu: D.Quronov. Jahon adabiyotiga yo‘l

IV.Mustaqil ta’lim*

IV.1. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

“Qiyosiy adabiyotshunoslik” fanidan mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Sharq va G‘arb: o‘zaro ta’sir masalalari
2. Sharq xalqlari va rus yozuvchilari ijodida psixologizmning xususiyatlari
3. Milliy adabiyotlarda an’anaviy obraz va motivlar: qiyosiy tahlil
4. Adabiyotda fojeaviylik: invariant va variantlilik
5. Adabiyotda “O‘zga so‘z”
6. Sharq xalqlari va g‘arb yozuvchilari ijodi: qiyosiy tahlil.

Magistrant mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda, quyidagi shakllardan foydalanishi mumkin:

- o‘tilgan mavzuni chuqur o‘rganishlari uchun darslik, o‘quv materiallari bilan faol ishlash;
- ma’ruza, amaliy mashg‘ulotlar va imtihonlarga oldindan tayyorgarlik ko‘rish, vaqtdan unumli foydalanish;
- fan (modul)lar bo‘yicha mustaqil ta’lim topshiriqlarini belgilangan muddatlarda taqdim etishi;
- mustaqil ta’lim topshiriqlarini bajarishda plagiat (ko‘chirmakashlik)ga yo‘l qo‘ymasligi;
- kichik guruhlarda hamkorlikdagi mustaqil ta’lim topshiriqlarini bajarishda jamoaning umumiy maqsadiga mos harakat qilishi, o‘ziga yuklatilgan

	<p>vazifalarni o'z vaqtida bajarishi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • mavzu yuzasidan tahliliy ma'lumot (esse) tayyorlash; • badiiy-ijodiy ishni bajarish; • kurs ishi (loyihasi)ni bajarish; • aniq mavzu bo'yicha tahliliy taqdimot (prezentatsiya) tayyorlash; • berilgan muammoni keng tahlil qilish, unga ta'rif va xulosalarni berish; • amaliyotdagi mavjud muammoning yechimini topish, test, munozarali savollar va topshiriqlar tayyorlash orqali loyihalar ishlash ko'nikmasini shakllantirish.
3.	<p>VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) <i>"Qiyosiy adabiyotshunoslik" fanini o'zlashtirish natijasida magistrant:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • qiyosiy adabiyotshunoslik fani bilan tanishtirish, ularni badiiy asar bilan ishlashga, undagi nazariy masalalar tasavvurga ega bo'lishi; • qiyosiy-chog'ishtirma tahlil qonuniyatlarini bilishi va ulardan foydalana olishi; • o'zaro adabiy jarayon shakllari, o'zaro adabiy ta'sir va adabiy aloqalar shakllarini o'rganish va Sharq va G'arb: madaniyatlar dialogini o'rganishda ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.
4.	<p>VII. TA'LIM TEXNOLOGIYALARI VA METODLARI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • jamoa bo'lib ishlash. • audio-lingval metod; • audiovizual metod; • namoyish qilish (demonstratsiya) metodi; • interfaol keys-stadilar; • rolli o'yinlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • individual loyihalar; • jamoaviy loyihalar; • organayzer (Klaster, Baliq skeleti, Ajurli arra, FSMU, Bumerang, Insert, BBXB)lar; • infografikalar yaratish va boshqalar
5	<p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, mustaqil ta'lim bo'yicha hamda joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish va/yoki og'zaki imtihonni topshirish.</p>

6.

**IX. ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA
AXBOROT MANBALARI**

Asosiy adabiyotlar

1. A.Qosimov, A.Hamroqulov, A. Xo'jayev. Qiyosiy adabiyotshunoslik. - T. 2019. 70 c.
2. Xalliyeva G. Qiyosiy adabiyotshunoslik. O'quv qo'llanma. – T. Mumtoz so'z., 2020. 202 c.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023
3. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild.- Toshkent: O'zbekiston, 2023.
4. Mirziyoyev Sh.M. Inson qadri, uning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlar uchun. –Toshkent: O'zbekiston, 2022.
5. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: O'zbekiston, 2022.
6. Основы сравнительного и сопоставительного литературоведения. Казань. 2007. 48 с.
7. Ю.И. Минералов. Сравнительное литературоведение (компаративистика). – М.:Юрайт, 2017. 387 с.

Scopusdan maqolalar

8. Dr. Dilafruz. Z.Mukhiddinova and Dr. Nargiza M.Saidova. (2023) Characteristics of the Shortest Story Genre in Modern Arabic Literature. 695-701. <https://spast.org/techrep/article/view/5025>

Axborot manbalari

9. <http://www.ziyo.net>
10. <http://www.maphistory.info/>
11. <http://www.history.ru>
12. http://academic.emporia.edu/aberjame/map/h_map/h_map.htm
13. <https://www.geography.wisc.edu/histcart/>

7. Fanning o'quv dasturi "Arabshunoslik" oliy maktabida ishlab chiqilgan va 2025_yil "28" 06 dagi 22 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan. O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2025_yil "28" 06 dagi 11 — sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

8. Fan/modul uchun mas'ul:

D.Z.Muxiddinova - TDSHU "Arabshunoslik" Oliy maktabi dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha fan doktori (DSc).

9.	Taqrizchilar: R.U.Xodjayeva – TDSHU “Arabshunoslik” oliy maktabi professori, filologiya fanlari bo'yicha fan doktori. G.Xalliyeva – O'DJTU professori, filologiya fanlari doktori.
----	---